

**AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
KARARLARI IŞIĞINDA
GİZLİ TANIK BEYANININ DELİL DEĞERİ**

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1276259>

Dr. Öğr. Üyesi Coşkun KOÇ*

Öz

Gizli tanığın ceza yargılamasında kullanılması hukuk devletinin vazgeçilmezi olan adil yargılanma hakkını tehlikeye sokmaktadır. Zira gizli tanıklık duruşmanın aleniliği ilkesine ters bir uygulamadır. Bu nedenle tanığın ciddi bir tehlike altında bulunduğu durumlar ile sınırlı olarak uygulanması kabul edilebilir. Bu durumda dahi gizli tanık beyanı hüküm açısından tek ve belirleyici delil olmamalıdır. Başka deliller ile hüküm desteklenmelidir. Aksi bir düşünce tarzı, tanığın korunması adına adil yargılanma hakkının feda edilmesi anlamına gelir. Bu makalede, ceza muhakemesi alanında çözümlenmemiş bir sorun olarak varlığını sürdüren gizli tanık beyanının delil değeri, konuya ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Tanık beyanı, Gizli tanık, Delil değeri, Adil yargılanma hakkı

**EVIDENCE VALUE OF ANONYMOUS WITNESS STATEMENT IN
THE LIGHT OF THE EUROPEAN COURT OF
HUMAN RIGHTS DECISIONS**

(Research Article)

Abstract

The application of the anonymous witness in criminal proceedings jeopardizes the right to a fair trial, which is an indispensable part of the rule of

* Kafkas Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi, Kars (coskun.koc@kafkas.edu.tr) ORCID: 0000-0001-9453-5919 (Geliş Tarihi: 18.08.2022-Kabul Tarihi: 06.01.2023) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

law. Because, witness anonymity is an application contrary to the principle of public hearing. It is therefore acceptable to apply it limited to situations in which the witness is in serious danger. Even in this case, the statement of a anonymous witness should not be the only and decisive evidence in terms of the judgment. The judgment must be supported by other evidence. To think otherwise means sacrificing the right to a fair trial for the protection of the witness. In this article, the practice of anonymous witnesses, which continues to exist as an unresolved problem in criminal procedure, has been evaluated within the scope of the decisions of the European Court of Human Rights.

Keywords

European Convention on Human Rights, Witness statement, Anonymous witness, Evidence value, Right to a fair trial

GİRİŞ

Amacı maddi gerçeğin ortaya çıkması olan ceza muhakemesinin işlevlerinden birisi de suç ve suçluluk ile mücadeledir. Bir hukuk devletinin öncelikli vazifesi ceza muhakemesi faaliyetini etkin bir şekilde yürütmektir. Bu noktada suç teşkil eden fiillerin cezai yaptırıma bağlanması tek başına yeterli olmaz. Devlet aynı zamanda suç işlendikten sonra, soruşturma, yargılama ve sonuçta infaz edilebilir bir mahkumiyet kararı tesis etmelidir. Tabii ki bu sürecin sağlıklı işlemesi için yegane araç, suçtan arta kalan delillerdir. Bu delillerin en önemlisi de tanık beyanıdır¹. Birçok ülke yolsuzluk, uyuşturucu kaçakçılığı, ciddi ve organize suçlar, insan hakları ihlalleri ve terör gibi insan güvenliği ve gelişimi üzerinde derin etkisi olan suç faaliyetlerinden etkilenmektedir. Ancak ülkelerin ceza adaleti sistemlerinin bu tür ciddi suçları soruşturma ve kovuşturma yeteneği genellikle çok sınırlıdır. Konuya ilişkin mevcut sorunlardan biri bu tür cezai meseleler hakkında önemli bilgi ve kanıt elde etmek için tanıkların işbirliğini sağlamaktır². Tanık sindirme, kolluk kuvvetleri ve ceza adaleti ile ilgili kurumlar için önemli bir sorundur³. Zira maddi gerçeğe ulaşma noktasında çok değerli bir delil türünü etkisiz hale getirmektedir.

Yargılama konusu olay hakkında beş duyusu aracılığıyla öğrendiklerini hakim veya Cumhuriyet savcısına anlatan üçüncü kişilere tanık, bunların yaptıkları açıklamalara da tanık beyanı denir. Tanık beyanı ve diğer deliller sayesinde geçmişte yaşanan ve suç teşkil eden bir olay mahkeme huzurunda yeniden canlandırılır. Kural olarak yargılamada, üçüncü kişi konumunda bulunan herkes tanık olabilir; tanıgın akıl hastası, çocuk, akraba veya yakın, sanıkla arkadaş veya ona hasım, geçimini sanıktan temin eden veya daha önce yalan tanıklık suçundan mahkum edilmiş olması tanıklığa engel bir durum değildir. Tanıklık için aranan temel ölçüt, yargılama konusu olayı algılama ve bununla ilgili olarak sahip olunan bilgileri aktarabilme yeteneğinin bulunmasıdır⁴. Ceza muhakemesinde, suçların ne zaman işleneceği

¹ **Yaşar**, Yusuf: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Tanıklık”, E- Akademi Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 133, 2013, s. 3. <http://www.e-akademi.org/makaleler/cezamuh.pdf>, (E.T. 21.06.2022).

² **Kramer**, Karen: “Witness Protection as a Key Tool in Addressing Serious and Organized Crime”, 2016, p. 3, https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/GG4/Fourth_GGSeminar_P3-19.pdf, (E.T. 28.11.2022).

³ **Costigan**, Ruth/**Thomas**, Philip A.: “Anonymous Witnesses”, Northern Ireland Legal Quarterly, Vol. 51, No. 2, 2020, p. 326.

⁴ **Öztürk**, Bahri/**Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, M. Ruhan/**Gezer**, Özge S./**Kırıt**, Yasemin F. S./**Özaydın**, Özdem/**Akcan**, Esra A./**Tütüncü**, Efser E./**Villemin**, Derya A./**Tok**,

genellikle önceden bilinmediğinden delil toplamaya yönelik hazırlık yapılmaz. Bu nedenle tanık beyanı ceza muhakemesinde halen en yaygın ve önemli delil türünü teşkil eder. DNA örneği, parmak izi gibi bilimsel delilin olmadığı durumlarda, tanık beyanı davanın gidişatını belirleyen ana etken olabilmektedir. Bugün itibarıyla hiçbir hukuk sistemi tanık beyanından vazgeçmemiştir⁵.

Tanıklık ülkemizde genellikle bir külfet olarak görülmekte ve bireyler tanık oldukları olayla ilgili tanıklık yapmaktan kaçınmak için çeşitli yollara başvurmaktadır. Özellikle ağır ceza mahkemesinde yargılanan suçlara ilişkin tanıklık, aynı zamanda cesaret isteyen bir iş halini almıştır⁶. Oysaki tanık beyanı, kolay temin edilebilmesi nedeniyle ceza muhakemesinde en fazla başvurulmuş delil türüdür. Tanık beyanının önemi, örgütlü suçlulukta bir kat daha artar. Zira suç örgütlerinin faaliyetlerinde yazılı delile ulaşmak neredeyse imkansızdır. Ayrıca suç örgütlerinde katı bir sessizlik ve gizlilik kuralı egemendir. Bunun doğal sonucu olarak, suç örgütleri aleyhlerine tanıklık yapacak kişi ve yakınlarını ciddi bir baskı altına almaktadır⁷. Tanıklık zorunlu bir kamu hizmeti olmakla birlikte çok zahmetli bir kamu hizmetidir. Kendini güvende hissetmeyen tanığın gerçeği söyleyeceği her zaman şüphelidir. Tanıklık yapması halinde zarar göreceğini düşünen tanık istisnalar hariç gerçeği söyleyemez. Bu noktada tanıklık yapmayı emreden devletin tanığı da koruması gerekir. Aksi halde kimseden kahramanlık beklenmemelidir⁸. Şüphesiz ki ceza yargılamasında maddi gerçeğe ulaşmak hedefinden vazgeçilemez. Aynı şekilde tanığın hayatı pahasına da olsa maddi gerçeğe ulaşmak kabul edilebilir bir durum değildir⁹.

Tanık beş duyusu ile suç teşkil eden fiil hakkında mahkemeye bilgi verdiği zaman, aleyhine tanıklık ettiği kişinin düşmanlığına maruz kalır. Uygulamada tanığın, aleyhine tanıklık ettiği kişinin intikam duygularına hedef olduğu sıkça görülen bir durumdur. Özellikle suç örgütlerinin bu tür

Mehmet C.: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 300-301.

⁵ **Turgut**, Bayram: Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması, Turhan Kitabevi, 1. Baskı, Ankara 2010, s. 12-13.

⁶ **Dönmez**, Burcu: "AİHM ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Gizli Tanıklara Soru Sorma Hakkının Kullanılması", TBB Dergisi, S. 127, 2016, s. 121-122.

⁷ **Gürol**, Candaş: "Tanığın Korunması Müessesesi ve Adil Yargılanma Hakkı", TBB Dergisi, S. 60, 2005, s. 44.

⁸ **Turgut**, s. 14-15.

⁹ **Şahin**, Cumhuriyet: "Türk Hukukunda Tanık Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi", AHVB Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2002, s. 179.

tanıkları öldürmeye çalıştıkları bilinen bir gerçektir. İşte bu nedenle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tanığın korunması için fiili ve hukuki tedbirler alınmaktadır¹⁰. Avrupa Birliği Konseyi, 23.11.1995 ve 20.12.1996 tarihli kararlarıyla, üye ülkeleri, uluslararası organize suçlulukla mücadelede tanıklık yapanların ve bunların yakınlarının korunması hususunda işbirliğine davet etmiştir¹¹. Birleşmiş Milletler bünyesinde imzalanan 15.11.2000 tarihli *Newyork Uluslararası Organize Suçluluğa Karşı Sözleşme*'nin 24. maddesine göre, imzacı devletler organize suçluluğa karşı mücadelede tanıklara ve yakınlarına girişilebilecek saldırılar ve tehditlere karşı gereken tedbirleri alma yükümlülüğü altına girmişleridir¹². Buradan hareketle, her ne kadar adil yargılanmanın ön şartı olan duruşmanın aleniliği ilkesine ters düşse de kişinin tanıklık yapması, kendisi ve yakınları için “ağır ve ciddi” bir tehlike teşkil ediyorsa gizli olarak dinlenmesi mümkündür.

Gizli tanıkların ceza yargılamalarında kullanılması adaletin adil yönetimini tehlikeye sokar¹³. Gizli tanık suç konusu olayla ilgili olarak görgü ve bilgisine başvuru, ancak can güvenliği nedeniyle kimliği saklanan kişidir¹⁴. Gizli tanıklık, tanığın kimliğinin saklı tutulmasının yanı sıra duruşmada hazır bulunması zorunlu olanların yokluğunda ses ve görüntüyü değiştirerek dinlenmeyi de zorunlu kılmaktadır¹⁵. Son dönemde kamuoyunu yoğun bir şekilde meşgul eden gizli tanık kurumu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 58. maddesinde düzenlenmiştir¹⁶. 58. maddenin 5. fıkrası uyarınca gizli tanıklık, sadece suç örgütlerinin faaliyeti çerçeve-

¹⁰ **Yenisey**, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 553.

¹¹ **Pınarcı**, Mustafa/**Çevik**, Kürşat: “Tanık Koruma Mevzuatı ve Uygulamalarının Suç Soruşturması Bakımından Değerlendirilmesi”, EÜHFD, C. XVIII, S. 1-2, 2014, s. 102.

¹² **Gürol**, s. 45.

¹³ **Costigan/Thomas**, 328.

¹⁴ **Tatar**, Erol: “Gizli Tanık”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2013, s. 285.

¹⁵ **Pınarcı/Çevik**, s. 108.

¹⁶ “(2) Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir. (3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.”

sinde işlenen suçlara ilişkin olarak başvurulabilecek istisnai bir müessesesidir. Dolayısıyla gizli tanıklık düzenlemesinin, Türk Ceza Kanunu'nun “*suç işlemek amacıyla örgüt kurma*” başlıklı 220. maddesiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Tanığın korunmasına ilişkin ayrıntılar ise 2008 yılında yürürlüğe giren 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'nda (TKK) yer almıştır. Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşabilmek için tanığın kimliğinin gizlenmemesi ve duruşma evresinde savunmanın bulunduğu ortamda beyanda bulunması, adil yargılama ilkesinin bir gereğidir¹⁷. Kanun koyucu gizli tanık müessesesi ile maddi gerçeğe ulaşmak adına, adil yargılama ilkesinin ihlali riskini göze almaktadır.

Bu çalışmamızda, gizli tanık kurumu ile ilgili olarak bütün detaylara değinmemiz elbette mümkün olamayacaktır. Nitekim gizli tanıklık bir makalenin kapsamını oldukça aşan bir konudur. Ancak özellikle adil yargılanma hakkı bağlamında gizli tanıklık ve gizli tanık beyanının hükme alınması konuları üzerinde titizlikle duracağız. Ülkemizde halen üzerinde ciddi tartışmalar bulunan gizli tanıklık ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) içtihatlarının yol gösterici olduğunu düşündüğümüzden çalışmamızda bu kararlara da yer vereceğiz.

I. TANIĞIN GİZLİ DİNLENMESİ

A. AİHM Kararlarında Gizli Tanık

Tanığı ve yakınlarını koruma ihtiyacı; tanığın ceza yargılamasında yer alan kişiler arasında en geri sırada yer alması, bir muhakeme süjesi değil ispat vasıtası olması, tanıklığın zahmetli bir kamu görevi olması ve tehlike arz etmesi sebeplerine dayanır. Bu tehlikenin bertaraf edilmesi için üç kademeli bir tedbir süreci tatbik edilebilir. Bu kapsamda tanık, tanıklıktan önce ve sonra koruma altına alınabileceği gibi yargıma esnasında gizli de dinlenebilir¹⁸. AİHM, gizli tanıklık meselesini *Kostovski/Hollanda*¹⁹ başvurusunda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6/3-d maddesi kapsamında ele almıştır. Mahkeme, konuya ilişkin vermiş olduğu kararlarda²⁰ ağır suçlar için gizli tanık kullanımına izin vermektedir.

¹⁷ Şen, Ersan: “Gizli Tanık”, Nevşehir Barosu Dergisi, Yıl 1, S. 1, 2014, s. 274.

¹⁸ Şahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, C. 2, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 54.

¹⁹ *Kostovski/The Netherlands*, Appl. No: 11454/85, 20.11.1989.

²⁰ *Lüdi/Switzerland*, Appl. No: 12433/86, 15.06.1992; *Saïdi/France*, Appl. No: 14647/89, 20.09.1993.

AİHM, *Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık*²¹ davasında, hükmü belirleyici bir tanığı aleni sorgulamanın her zaman mümkün olmayacağına ancak bu tanığın ifadesinin güvenilirliğini başka yollarla da test etmenin mümkün olabileceğine karar vermiştir. İkinci olarak AİHM, *Ellis, Simms ve Martin/Birleşik Krallık*²² davasında verdiği karar ile bir mahkumiyetin yalnızca veya belirleyici bir ölçüde, gizli tanık ifadelerine dayandırılmasına olanak tanımıştır. Ancak bu durumda gizli tanık ifadesinin güvenilirliğinin adil bir şekilde değerlendirilmesi ve tarafların arasında eşitlik sağlayacak yeterli unsurların mevcut olup olmadığının incelenmesi yerel mahkemenin görevidir. AİHM'nin bu kararı uyarınca, gizli tanığın ifadesine temkinli yaklaşılmalı ve bu ifadeyi destekler başka deliller samimiyetle aranmalıdır. Ayrıca savunma makamı, gizli tanık ifadesini etkin bir şekilde sorgulayabilmelidir. Bu iki karar ile birlikte gizli tanık ifadelerine, o güne kadar mevcut olmayan özel bir önem atfedilmiştir²³.

AİHM *Schatschaschwili/Almanya* davasında, konuya ilişkin mevcut tutumunu değiştirerek tanığın korunmasına yönelik tedbirlerin ancak zorunluluk halinde uygulanması ve sanığın haklarını en az sınırlandıracak tedbirin seçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Gizli tanık uygulaması için tanığın hazır bulunmamasını gerektiren haklı bir sebebin varlığının yanı sıra bu delilin tek ve belirleyici nitelikte olmaması gerekir. Tüm bu şartların gerçekleşmesinden sonra savunmaya aleyhte durumunu telafi edici usuli güvenceler de verilmelidir²⁴. Kararda, duruşmaya gelmeyen ve savunma tarafından sınanmayan tanığın beyanına ihtiyatla yaklaşmanın adil yargılanma hakkı bağlamında önemli bir güvence teşkil ettiği belirtilmektedir²⁵. Bu noktada, AİHM içtihatları ile tanığın korunmasına yönelik tedbirleri düzenleyen ulusal mevzuatın sonraki bölümde izah edildiği üzere birbiriyle uyumlu olduğu ifade edilebilir²⁶.

²¹ *Al-khawaja and Tahery/The United Kingdom*, Appl. No: 26766/05 and 22228/06, 15.11.2011.

²² *Ellis, Simms and Martin/United Kingdom*, Appl. No: 46099/06 and 46699/06, 12.04.2012.

²³ **De Wilde**, Bas: "A Fundamental Review of the ECtHR Right to Examine Witnesses in Criminal Cases", *International Journal of Evidence and Proof*, 17(2), 2012, p. 157.

²⁴ *Schatschaschwili/Germany*, Appl. No: 9154/10, 15.12.2015.

²⁵ Benzer şekilde, *Gani/Spain*, Appl. No: 61800/08, 13.02.2013.

²⁶ **Erden**, Tütüncü, E.: "Schatschaschwili Almanya'ya Karşı Kararı Işığında Sanığın İddia Tanıklarına Doğrudan Soru Sorma Hakkı", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 1, 2016, s. 767- 777.

Yukarıdaki kararları ışığında AİHM'nin bir ceza yargılaması kapsamında, tehlikede olan tanıkların korunmasının bedeli olarak savunmanın hakkının kısıtlanabileceğini benimsediğini²⁷; delillerin açık bir şekilde ortaya konulması hakkını mutlak bir hak olarak görmediğini söyleyebiliriz. AİHM, sanığın hakları ile tanığı koruma gibi bazı üstün menfaatlerin yarışabileceğini ancak savunma hakkının sınırlanmasının mutlak bir zorunluluk halinde meşru olabileceğini kabul etmektedir. Organize suçluluk, terör suçları karşısında klasik ceza muhakemesi tedbirlerinin yetersizliği bir mutlak zorunluluk hali teşkil eder. Esasında Mahkeme, gizli tanık beyanın delil olarak kullanılıp kullanılmayacağı meselesinden ziyade; yargılamanın bütününe adil ve hukuka uygun icra edilip edilmediğine odaklanmaktadır²⁸.

B. Türk Hukukunda Gizli Tanık Dinlenmesinin Koşulları

Ceza muhakemesinde tanıkların korunması konusu bünyesinde ciddi sorunlar barındırmaktadır. Özellikle suç örgütlerinin korkutucu gücünden endişe eden kişiler, tanıklık yapmaktan çekinmekte veya gerçeğe aykırı beyanda bulunmaktadır. Bu zaten temini güç olan tanık beyanı hususunda meseleyi iyice içinden çıkılmaz bir duruma sürüklemektedir. Tanığın korunması ceza muhakemesinde halen çözüm bekleyen alanlardan biridir²⁹. Tehlikeye maruz kalan tanığın korunması için hem 5237 sayılı CMK'da hem de 5726 sayılı TKK'da³⁰ düzenlemeler yer almaktadır. Ancak CMK, konuya

²⁷ **Kızılkaya**, Ezgi: "Adil Yargılanma Hakkı Işığında Gizli (Ulaşılamayan, Anonim) Tanık", Terazi Hukuk Dergisi, C. 4, S. 30, 2009, s. 61.

²⁸ **Duman**, Barış: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ceza Yargılamasında Gizli Tanık Uygulamasına Bakış Açısı", Terazi Hukuk Dergisi, C. 7, S. 7, 2012, s. 73.

²⁹ **Şentürk**, Candide/**Bayzit**, Tuğba: "Gizli Tanık", TBB Dergisi, S. 101, 2012, s. 103.

³⁰ "Tanık koruma tedbirleri MADDE 5 – (1) Bu Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirleri şunlardır: a) Kimlik ve adres bilgilerinin kayda alınarak gizli tutulması ve kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi. b) Duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan dinlenmesi ya da ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi. c) Tutuklu veya hükümlü olanların durumlarına uygun ceza infaz kurumu ve tutukevlerine yerleştirilmesi. ç) Fizikî koruma sağlanması. d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi: 1) Adli sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi. 2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi. 3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması. e) Geçici olarak geçimini sağlama amacıyla maddî yardımda bulunulması. f) Çalışan kişinin iş yerinin ya da iş alanının değiştirilmesi veya öğrenim görenin devam etmekte olduğu her türlü eğitim ve öğretim kurumunun değiştirilmesi. g) Yurt içinde başka bir yerleşim biriminde yaşamasının sağlanması. ğ) Ulus-

ilişkin son derece genel belirlemeler yapmış; ağır tehlikenin ne olabileceği, alınması gereken tedbirlerin neler olabileceği hususları netleştirilmemiştir³¹. CMK m. 58’de kimliğin gizli tutulmasına yönelik önlemlerin neler olduğu açık olmamasına rağmen, ifadeden önce kimliğine ilişkin bilgi vermeme (CMK m. 58/2) ve iddianamede tanığın kimliğini açığa çıkarabilecek hallerle ilişkin açıklamaya yer vermeme (CMK m. 170/3) bu hallerle örnek verilebilir³².

Ceza muhakemesinde esas olan, tanığın kimliğini gizlemeden duruşmaya katılması ve bildiklerini beyan etmesidir. Bu suretle duruşmanın ahenliliği ilkesi ihlal edilmemiş ve sanığın hakları korunmuş olur. Ancak suç örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarda, tanığın kimliğini gizlemeden tanıklık yapması can güvenliğini tehlikeye düşürebilir. Bu tehlikeyi bertaraf etmek isteyen kanun koyucu CMK m. 58’de gizli tanıklık kurumunu düzenlemiştir³³. CMK m. 58 f. 2’ye göre, tanık olarak dinlenecek kişinin kimliğinin ortaya çıkması kendisi veya yakınları bakımından ağır bir tehlike meydana getirecekse, tanığın kimliği gizli tutulabilir. Madde tehlikenin ağır olmasını aramıştır. Ağır tehlike bizzat tanığa yönelik olabileceği gibi herhangi bir yakınına da yönelik olabilir³⁴. TKK’nın amaç ve kapsamını düzenleyen 1. maddesinde de³⁵ bu husus açıkça düzenlenmekte, tanığın koruma kapsamına alınabilmesi için ağır ve ciddi tehlikenin tanığın veya kanunda belirtilen yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya mal varlığına yönelik olması aranmaktadır.

CMK m. 58, f. 5’de, tanık koruma tedbirine sadece “suç örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarda” başvurulabileceği belirtilmişken, TKK daha fazla suç açısından bu tedbire başvurulabileceğini belirtmiştir. TKK m. 3’e göre: “a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda ve ceza hükmü içeren özel kanunlarda yer alan ağırlaştırılmış müeb-

---

lararası anlaşmalara ve karşılıklılık ilkesine uygun şekilde, geçici olarak başka bir ülkede yerleştirilmesinin sağlanması. h) Fizyolojik görünümün estetik cerrahi yoluyla veya estetik cerrahi gerektirmeksizin değiştirilmesi ve buna uygun kimlik bilgilerinin yeniden düzenlenmesi.”

³¹ **Yazıcı**, Samet: “Tanık Koruma”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 6, S. 61, 2011, s. 31.

³² **Öztürk/Tezcan/Erdem/Gezer/Kırıt/Özaydın/Akcan/Tütüncü/Villemin/Tok**, s. 325.

³³ **Şen**, s. 273.

³⁴ **Turhan**, Faruk: Tanıkların Korunması, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 97.

³⁵ “**MADDE 1 – (1)** Bu Kanunun amacı, ceza muhakemesinde tanıklık görevi sebebiyle, kendilerinin veya bu Kanunda belirtilen yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi tehlike içinde bulunan ve korunmaları zorunlu olan kişilerin korunması amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.”

bet hapis, müebbet hapis ve alt sınırı on yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar.

b) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen alt sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ile terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar” bakımından içerisinde gizli tanık uygulaması da olan tanık koruma tedbirlerine başvurulabilir. Görüldüğü üzere, CMK ile TKK arasındaki gizli tanık tedbirinin uygulanabileceği suç tipleri arasında farklılıklar mevcuttur. Bu durumda hangi yasal düzenlemenin uygulanacağı sorunu ortaya çıkar. CMK’ya göre özel ve yeni tarihli olduğundan, TKK’da belirtilen suçlar kapsamında gizli tanık uygulamasına gidilmelidir.

Tanık koruma tedbiri kapsamına alınarak kimliği gizlenecek kişiler TKK’nın 4. maddesinde³⁶ sayılmıştır. TKK m. 22, f. 1’e göre³⁷ korunması gereken tanıklar suçun tanığı olabileceği gibi, o suçun aydınlatılması sürecinde görev alan kişiler de olabilir. Bu kapsamda, istihbarat görevlileri, kolluk amir ve memurları, gizli soruşturmacı, muhbir ve yakınları tanık koruma kapsamına alınabilir. Yukarıda izah ettiğimiz üzere tanık koruma tedbirlerinden bir tanesi de gizli tanık kurumudur.

2017 yılında yapılan düzenlemeden önce gizli soruşturmacı, can güvenliğinin temin amacıyla çok zorunlu olmadıkça tanık olarak dinlenmiyordu. Ancak 2017 yılında CMK m. 193, f. 3’e: “Soruşturmacı, kovuşturma evresinde tanık olarak dinlenmesinin zorunlu olması halinde, duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan veya ses ya da görüntüsü değiştirilerek özel ortamda dinlenir. Bu durumda 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununun 9 uncu maddesi hükmü kıyasen uygulanır.”

³⁶ “Tanık koruma tedbiri kapsamına alınacak kişiler

MADDE 4 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre haklarında tanık koruma tedbiri uygulanabilecek kişiler şunlardır: a) Ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenenler ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine göre tanık olarak dinlenen suç mağdurları. b) (a) bendi hükümlerine göre dinlenenlerin nişanlısı, evlilik bağı kalmasa bile eşi, kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy, ikinci derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları ve evlatlık bağı bulunanlar ile yakın ilişki içerisinde olduğu kişiler.”

³⁷ “Tanık koruma biriminde görev yapanlar, diğer görevliler, suçun aydınlatılmasında yardımcı olanlar ve yakınlarının korunması

MADDE 22 – (1) Tanık koruma biriminde görev yapan personel, bu Kanun kapsamına giren suçlara ait istihbaratta, soruşturmada veya kovuşturmada görev alan kolluk amir ve memurları ile diğer kamu görevlileri, bu suçlarda kullanılan gizli soruşturmacı, bu Kanun kapsamına giren suçların ortaya çıkartılmasında yardımcı olan muhbirler ile bunların yakınları hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.”

düzenlemesi eklenmiştir. Bu düzenleme ile gizli soruşturmacının, gizli tanık olarak dinlenmesine ilişkin tereddüt ortadan kalkmıştır³⁸.

Yukarıda ifade edilen gizli tanıklık şartlarının gerçekleştiğine ilişkin detaylı bir açıklamanın, duruşma tutanağına ve gerekçeli karara yazılması gerekir. Genellikle mevzuatın tekrarı şeklinde kullanılan basmakalıp ifadeler yeterli değildir³⁹. Sanığın adil yargılanma hakkına müdahale niteliği taşıyan tanık koruma tedbirlerine ölçülülük ilkesine riayet edilerek başvurulmalıdır. Nitekim TKK m. 5, f. 2’de tedbirlerden bir veya birkaçının aynı anda uygulanabileceği, bununla birlikte aynı sonuç daha hafif bir tedbir ile elde edilebiliyorsa daha hafif olanın uygulanması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁰. Kanaatimizce de “delillerin doğrudan doğrualığı” ilkesini ve “silahların eşitliği” ilkesini sanık aleyhine bozan gizli tanık uygulaması, tanığı korumak adına başvurulması gereken en son çare olmalıdır.

C. Gizli Tanık Dinlenmesinin Usulü

Gizli tanığın dinlenmesine ilişkin usul kuralları CMK m. 58 ile TKK m. 9’da düzenlenmiştir. CMK m. 58, f. 3’deki düzenlemeye göre: “*Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.*”. TKK m. 9, f. 2’ye göre, “*Ceza Muhakemesi Kanununun 58 inci maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanmasına mahkemece karar verilmesi hâlinde, dinleme sırasında tanığın görüntü veya sesi değiştirilerek tanınması engellenebilir.*”.

Mevzuatta yer alan düzenlemelerden hareketle gizli tanığın iki farklı usul ile dinlenebileceğini söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi gizli tanığın “yüz yüze” dinlenilmesidir. Bu yöntem uygulandığında hakim, tanığın olayı anlatış şekline, beyanı esnasındaki hareketlerine, psikolojik durumuna, mimiklerine bakabilir. Ancak tanığın kimlik bilgileri gizli tutulur. Gizli tanığın ikinci dinlenme usulü ise “gizli” dinlenilmesidir. Bu usulde tanık, duruşmada hazır bulunması gerekenler olmadan dinlenir. Bir başka deyişle tanık, taraflardan gizlenir. Bu ya tanığın duruşma salonunda bulunmamasıyla ya da

³⁸ Aydın, Devrim: “Adil Yargılanma İlkeleri Açısından Türk Ceza Yargılamasında Gizli Tanıklık Kurumu”, YBHD, C. 2, 2021, s. 21-22.

³⁹ Şen, Ersan: “ Hazır olmayan Tanığın İfadesiyle Mahkumiyet ve Delillerin İspat Gücü”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 114, 2016, s. 105.

⁴⁰ Yaşar, s. 19.

bulunup yüzü gizlenip sesi değiştirilerek tanıklık yapmasıyla sağlanır (TKK m. 5/1-b)⁴¹.

Tanık özel bir ortamda bulunup ses ve görüntü aktarımı suretiyle tanıklık yaptığında, kimliğinin gizli kalması için sesinin ve görüntüsünün elektronik aletler ile değiştirilmesi gerekir. Ses ve görüntü aktaran sistem ancak iki yönlü kapalı devre bir sistem olabilir. Zira TTK m. 9 uyarınca duruşmaya katılanların soru sorma hakkı saklı tutulmaktadır. Ses ve görüntü aktarımı sırasında hakimin, tanığın yanında mı bulunacağı yoksa başka bir odada mı bulunacağı konusu mevzuatta açık düzenlenmemiştir. Doktrindeki bir görüşe göre hakim, duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olanlarla birlikte kalabilir ve tanığın ifadesini ses ve görüntü nakli suretiyle alabilir⁴². Biz de bu görüşe katılmaktayız. Zira CMK m. 58, f. 3'de ses ve görüntü aktarımı esnasında hakimin tanığın yanında bulunacağına ilişkin açık bir ifade bulunmamaktadır. İlave olarak tanığın ses ve görüntü nakli suretiyle verdiği ifade, mutlaka elektronik ortamda kayıt altına alınıp saklanmalıdır.

TTK m. 9, f. 5 uyarınca, gizli tanığa soru sorma imkanının duruşmaya katılanlara verilmesi ile çelişmeli bir duruşmanın sağlanması amaçlanmıştır. Ancak tanığın kimliği bilinmeden, gerçek anlamda çelişmeli bir duruşmanın varlığından söz edemeyiz. Zira tanığın gizli dinlenmesi her durumda savunma açısından dezavantajlı bir ortam oluşturur. Bu olumsuzluğu engellemenin tek yolu, gizli tanık ifadesinin hükme esas alınmamasıdır⁴³.

Gizli dinlemenin ikinci türü olan sanığın duruşmada hazır bulunması durumunda ise, görüntüsünün makyaj, peruk, geniş güneş gözlüğü, maske, özel kabin gibi araçlar ile değiştirilmesi suretiyle tanığın gizliliği sağlanabilir⁴⁴. TTK m. 9, f. 3, bu konuda hakime geniş bir takdir yetkisi vermiştir. Hakim, tanığın kimliğinin ortaya çıkmaması için kullanılacak usulü serbestçe tayin eder.

Gizli tanığın ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi, onun sorulara verdiği tepkinin anlaşılmasını engellediği için savunma hakkının kısıtlanmasına yol açabilir. Nitekim AİHM, *Van Mechelen/Hollanda* kararında⁴⁵, savunma tarafı ile tanığın iki ayrı odaya konularak

⁴¹ Tatar, s. 288 vd.

⁴² Değirmenci, Olgun: "Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Tanığın Korunması", TBB Dergisi, S. 83, 2009, s. 101.

⁴³ Taner, F. Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 448.

⁴⁴ Yazıcı, s. 33.

⁴⁵ *Van Mechelen and others/The Netherlands*, Appl. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 and 22056/93, 23.04.1997.

aralarında sesli iletişim bağlantısının sağlanmasını, adil yargılanma hakkının tesisi için yeterli kabul etmemiştir⁴⁶. Mahkeme vermiş olduğu bu kararlar, tanığın kendisine yöneltilen sorulara vermiş olduğu tepkiler ile bunun savunma makamınca görülmesi arasında, adil yargılanma bakımından bir bağ kurmuştur

Tanığın, kimlik ve adres bilgilerinin gizli tutulması tedbirine başvurma konusunda takdir yetkisi muhakemenin hangi evrede olduğuna göre değişiklik gösterir. Bu yetki soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısına, kovuşturma evresinde ise hakime aittir. Hakim ve Cumhuriyet savcısı yapacağı değerlendirme neticesinde tanığa yönelik ciddi ve ağır bir tehlikenin bulunduğunu tespit ederlerse kimlik ve adres bilgileri gizli olarak tanığı dinlerler. Bu yöndeki karar re'sen verilebileceği gibi istem üzerine de verilebilir. Gizli tanık tedbirine başvurulmasıyla birlikte tanığa bir kod ismi verilecek ve o andan itibaren yapılan tüm yargılamalarda bu isim kullanılacaktır. Hakim gizli dinlenen tanığın kimliğini ortaya çıkartacak nitelikteki sorulardan özenle kaçınmalıdır⁴⁷. Tanığın gerçek adresinin resmi yazışmalarda kullanılması, tanığın kimliğini ortaya çıkarma riskini barındırdığından tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmelidir. Nitekim TTK m. 5/a'ya göre: "*kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi*", tanık koruma tedbirlerinin arasında sayılmıştır.

II. ADİL YARGILANMA HAKKI BAĞLAMINDA GİZLİ TANIKLIK

A. Genel Olarak

Adil yargılanma hakkı genel olarak davanın tarafsız ve bağımsız bir mahkeme önünde makul sürede, kamuya açık bir şekilde görülüp hakkaniyete uygun bir kararın verilmesini ifade eder. AİHM'nin yerleşik içtihatlarından hareketle, adil yargılanma hakkının birbiriyle bağlantılı üç unsurunun olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar: çelişmeli yargılama, silahların eşitliği ve savunmaya etkin katılım imkanının verilmesidir. Çelişmeli yargılamanın esas özelliği, delillerin mahkeme huzurunda ortaya konulup tartışılmasıdır. Silahların eşitliği ise kamu gücünü kullanan iddia makamı karşısında şüphelinin/sanığın dezavantajlı bir duruma düşürülmemesidir. Savunmaya etkin katılım ise savunma makamının hükmün oluşmasında etkili olabilmesini

⁴⁶ Centel, Nur/Zafer, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 21. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2022, s. 300.

⁴⁷ Turgut, s. 259.

ifade eder. Savunmaya etkin katılımında en önemli hukuki araç duruşmanın sözlülüğüdür⁴⁸. Her ne kadar tanığın korunmasıyla ilgili olarak CMK m. 58'deki düzenlemeye ihtiyaç duyulsa da gizli tanık müessesesinin adil yargılanma hakkını ihlal etme riski bulunmaktadır. Adil yargılanma hakkı, AİHS'nin 6., 1982 T.C. Anayasası'nın 36. maddesinde düzenlenmiştir. AİHS 6. maddede adil yargılanma hakkının birçok gereği sayılmakla birlikte 3-d bendi inceleme konumuz açısından özel bir öneme sahiptir. Bu düzenlemeye göre: *“Bir suç ile itham edilen herkes...iddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek”* hakkına sahiptir. AİHS m. 6/3-d'deki bu düzenleme, adil yargılanma hakkını sağlayabilmek için varlığı şart olan, çelişmeli yargılama, silahların eşitliği ve savunmaya etkin katılım imkanının verilmesi ilkelerinin bir gereğidir.

AİHM içtihatlarına göre çelişmeli yargılama hakkı, taraflara, diğer tarafın sunduğu görüşler veya ileri sürülen kanıtlar hakkında bilgi sahibi olma ve bunlar hakkında yorum yapma fırsatı anlamına gelir⁴⁹. Adil yargılanma hakkını sağlamaya yönelik çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın suçluluğunun belirlenmesinde göz önüne alınacak tanık beyanı da dahil tüm delillerin mahkeme ve sanığın huzurunda ortaya konularak tartışılmasını gerektirir. Tanığın, sanığın huzurunda beyanda bulunması ve sanığa da tanığı sınama imkanının verilmesi etkili savunma yapabilmek için varlığı gerekli olan hususlardır. Ancak tanığın duruşmada sanığın huzurunda beyanda bulunması ve sanığa tanığı sınama imkanı verilmesi mutlak bir hak veya ilke teşkil etmemektedir⁵⁰. AİHM'ye göre delilin kaynağı ve hükme esas alınması hususunda takdir yetkisi ulusal mahkemeye aittir. Bununla birlikte tanığın kimliğinin gizli tutulması için tanığın tehdit altında bulunması vazgeçilmez bir şarttır. Bu noktada ulusal mahkemeler sanığın, tanığın kimliğini öğrenme ile tanığın güvenliği arasında adil bir denge kurmak zorundadır. Bu şartın tesisi halinde AİHM gizli tanık tedbirine karşı değildir⁵¹.

Tehdit altındaki tanıklar ceza yargılamasında maddi gerçeğe ulaşma ilkesi ile adil yargılanma ilkesini karşı karşıya getirir. Bu ilkeler yanında

⁴⁸ Arslan, Mehmet, “Sanığın İddia Tanığını Sınama Hakkı Özellikle Tehlike Altındaki Gizli Tanık Meselesi”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C. 21, Özel S., 2019, s. 816.

⁴⁹ Ruiz-Mateos/Spain, Appl. No: 12952/87, 23.06.1993, §.63. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22tabview%22:%22document%22,%22itemid%22:%22001-57838%22> (E.T. 05.05.2022).

⁵⁰ Arslan, s. 817.

⁵¹ Şentürk/Bayzit, s. 154.

tanığın menfaatinin de korunması gerekir. İşte bu süreçte dengeyi sağlamak amacıyla, ceza yargılamasında bazı tedbirler alınabilir⁵². Bu tedbirler, kimliğin gizlenmesi, değiştirilmesi veya kişinin tanıklık yükümlülüğünden kurtarılması biçiminde olabilir⁵³. Avrupa içtihat hukukunda geliştirilen tanık kavramını tanımlayan Strazburg Mahkemesi, savunma haklarına yönelik büyük önyargı nedeniyle, özellikle gizli tanıkların kullanılmasına odaklanmıştır. AİHM içtihatları uyarınca “gizli tanık”, gerçek kimliği sanığa ve avukatına açıklanmayan kişilerdir⁵⁴. AİHM, 1996 tarihli *Doorson/Hollanda*⁵⁵ kararında, tanıkların sanıkların kendilerine misilleme yapmalarından çekinmeleri nedeniyle gizli tanıklık yapmalarının kabul edilebilir bir durum olduğunu tespit etmiştir. Kişinin yaşamının tehlikede olması kadar özgürlüğünün de tehlikede olması gizli tanıklık için haklı bir nedendir⁵⁶. AİHM, *Al khawaja ve Tehery/Birleşik Krallık* davasında⁵⁷, dengeleyici usul kullanılmasına rağmen, gizli tanık ifadesinin tek ve belirleyici delil olamayacağını belirtmiştir. Mahkemenin bu tespitinin altında yatan, savunmanın tanığın güvenilirliğini sorgulama imkanının kısıtlanmış olmasıdır⁵⁸. Benzer şekilde AİHM, konuya ilişkin verdiği bir diğer kararda⁵⁹, ilk derece ve kanun yolu mahkemelerinin,

⁵² Turgut, s. 291.

⁵³ Öztürk/Tezcan/Erdem/Gezer/Kırıt/Özaydın/Akcan/Tütüncü/Villemin/Tok s. 325.

⁵⁴ Lonati, Simone: “Anonymous Witness Evidence Before the European Court of Human Rights: Is It Still Possible to Speak of “Fair Trial”?”, *European Criminal Law Review*, Vol. 8, 1/2018, p. 121.

⁵⁵ *Doorson/The Netherlands*, Appl. No: 20524/92, 26.03.1996.

⁵⁶ Sevük, Handan Yokuş: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Gizli Tanıklık”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, S. 1, 2010, s. 617-618.

⁵⁷ “...gizli tanığın mahkeme önünde sözlü ifade vermek için çağrıldığı yargılamaların adillğine ilişkin yapılacak değerlendirmede Mahkemenin öncelikle tanığın kimliğinin gizli tutulması için iyi bir sebep bulunup bulunmadığını incelemesi gerekmektedir. İkincil olarak Mahkeme, gizli tanık tarafından verilen ifadenin mahkûmiyet kararı verilirken tek ya da belirleyici delil olup olmadığını değerlendirmelidir. Üçüncül olarak mahkûmiyet kararı verilirken gizli tanıkların ifadelerinin tek ya da belirleyici delil olarak kullanıldığı ya da bu karara ciddi etkilerinin bulunduğu durumlarda Mahkemenin yargılamalara ilişkin kapsamlı bir inceleme yapması gerekmektedir. Bu kapsamda Mahkeme, söz konusu delilin güvenilirliğinin adil ve düzgün bir şekilde değerlendirilmesine izin veren güçlü usuli güvencelerin mevcut olması dâhil olmak üzere yeterli dengeleyici unsurların bulunduğu ikna olmalıdır.” *Al-khawaja and Tahery/The United Kingdom*, Appl. No: 26766/05 and 22228/06, 15.11.2011. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-262%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-262%22]), (E.T. 01.12.2022).

⁵⁸ İnceoğlu, Sibel: *Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 4*, 1 Baskı, Ankara 2018, s. 350.

⁵⁹ *Balta and Demir/Turkey*, Appl. No. 48628/12, 23.06.2015.

yargılamanın her aşamasında tanığın gizliliğinin korunmasının sebeplerini ve tanığın savunma makamının yokluğunda dinlenilmesini haklı kılan sebepleri araştırmakla yükümlü olduğunu belirtmektedir.

AİHM'ye göre, kimliği gizli tanık beyanının adil yargılanma hakkını ihlal etmemek için belli şartlar altında kullanılması mümkündür. İlk olarak ceza yargılamasında bir tanığın kimliğinin tamamen gizli tutulabilmesi için öncelikle önemli ve yeterli bir sebep bulunmalıdır. AİHM içtihatlarında tanığın veya yakınının hayat, vücut bütünlüğü, özel hayat gibi çok önemli hukuki değerlerin tehlikeye düşmesi önemli ve yeterli bir neden olarak değerlendirilmektedir. İkinci olarak, iddia tanıklarına soru sormak veya sorgulamak hakkı zorunlu olarak gerekli olandan fazla sınırlanmamalıdır. Üçüncü olarak, kimliği tamamen gizlenen tanık ve ifadesinin sanığın mahkumiyetinde kullanılmasının savunma açısından ortaya çıkardığı zorluklar başka yargılama önlemleri ile dengelenmelidir. Son olarak mahkumiyet kararı, tek başına veya belirleyici ölçüde kimliği gizlenen tanık ifadesine dayandırılmamalıdır. Başka deliller ile bu hüküm desteklenmelidir⁶⁰. Mahkeme tanık beyanının yanında yer alan ancak hükmü etkileme kapasitesi olmayan bazı emarelerin varlığı halinde dahi gizli tanık beyanının hükmün verilmesinde "bir dereceye kadar belirleyici bir şekilde" kullanıldığı gerekçesiyle ihlal kararı verebilmektedir. *Kostovski/Hollanda* kararında, silahların eşitliği ilkesinin gerçekleşebilmesi için sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanık ile yüz yüze gelmesini, bunun tanık açısından ciddi tehlike doğurduğu durumlarda ise müdafî aracılığıyla yazılı soru yöneltebilmesinin şart olduğunu ifade etmiştir⁶¹. Bu noktadan hareketle AİHM'nin suçun aydınlatılması ve faillerin cezalandırılması suretiyle gerçekleşecek kamu yararına, adil yargılanma hakkını feda etmediğini söyleyebiliriz. Mahkeme esasında gizli tanık kurumuna karşı olmamakla birlikte adil yargılanma hakkının davada ihlal edilip edilmediğini son derece titiz bir şekilde incelemektedir.

Bu başlık altında değinmemiz gereken bir diğer konu da, sanığın iddia tanığını sınama hakkıdır. Kamusal bir makam olan iddia makamı karşısında silahların eşitliğinin sağlanabilmesi ve duruşmaya etkin katılımın tesisi için, sanığın kural olarak tüm tanıkları huzurunda sınama imkanına sahip olması gerekir. Ancak bu sanık açısından mutlak bir hak değildir. AİHM, *Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık* davasında, sanığın iddia tanığını sınama hakkının, iddia tanığının sanığın baskılarından ve tehditlerinden korunması

⁶⁰ Ünver, Yener/Hakeri, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 266.

⁶¹ Gürol, 50-51.

gayesiyle sınırlanabileceği belirtilmiştir. Ancak bunun için makul emarelerin varlığı şarttır. Mahkeme örgütlü suçlulukta gizli tanık için makul şartların oluştuğunu kabul etmektedir⁶². AİHM içtihatlarında, sanığın iddia tanığını sınama hakkını sınırlandıran başka sebeplere yer verilmiş olsa da çalışmamızın kapsamı dışında olduğundan bunlara değinmeyeceğiz.

Adil yargılanma ilkesinin önemli bir yönü, sanığın kendisine karşı sunulan delillere itiraz etme hakkıdır. Bir tanık gizli olarak ifade verdiğinde, bu hakkın uygunsuz bir şekilde ihlal edilmesi olasılığı vardır. Delillere itiraz hakkı mutlak olmamakla birlikte, bu temel hakkın ihlalinin haklı gösterecek koşulları belirlemek kolay değildir⁶³. Gizli tanık ile hakkında koruma kararı alınan tanık birbirinden farklıdır. Gizli tanık, TTK m.3/a'da belirtilen miktarlarda hapis cezasını gerektiren suçlarda ve bir suç örgütü faaliyeti kapsamında işlenen suçlarda kimliği gizlenmek suretiyle beyanı alınan tanıktır. Korunan tanık ise kimliği gizlensin veya gizlenmesin, tanıklığı nedeniyle ağır ve ciddi tehlike altında olan, bu nedenle de hakkında kolluk kuvvetlerince koruma kararı alınan kimsedir⁶⁴.

B. Duruşmanın Aleniliği İlkesi Açısından Gizli Tanıklık

Tarihsel süreç içerisinde baktığımızda duruşmaların kapalı yapılmasının insan hakları açısından korkunç sonuçlara neden olduğu görülmüştür. Bu nedenle özellikle aydınlanma çağından itibaren düşünürler, duruşmaların kamuya açık (aleni) yapılması fikrini savunmuşlardır⁶⁵. Bu ilke uyarınca duruşmalar halka açık yapılır. Başka bir deyişle, duruşmanın tarafı olmayan bireyler herhangi bir menfaati olmasa dahi duruşma salonuna girerek duruşmayı izleyebilirler. Buradaki temel gaye duruşmada her şeyin hukuk kurallarına uygun yapıp yapılmadığının muhakeme süjesi olmayan bireylerce denetlenme isteğidir.

Ceza muhakemesi soruşturma ve kovuşturma olmak üzere iki aşamaya ayrılır. Soruşturma evresi gizli iken kovuşturmanın duruşma evresi alenidir. Duruşmanın aleniliği ile kastedilen, muhakeme işlemlerinin muhakeme süjelerinin dışında kamuya açık bir şekilde yapılmasıdır. Bu sayede hazır bulunmak isteyenler, duruşma salonundaki muhakemeyi görebileceği gibi söylenen sözleri de işitebilir. Duruşmanın kamuya açık olması en başta

⁶² Arslan, 818.

⁶³ Naudé, BC: "The Absolute Anonymity of a State Witness", OBITER, Vol. 32, No.1. 2011, p. 158.

⁶⁴ Tatar, s. 286.

⁶⁵ Şentürk/Bayzit, s. 129.

vatandaşlar açısından bir güvence teşkil eder. Zira hakimlerin yetkilerini kötüye kullanmamasının önündeki en ciddi engel duruşmanın aleni yapılmasıdır. Bunun içindir ki gizli adaletin en büyük adaletsizlik olduğu söylenmiştir. Gizlilik sanık için tehlike teşkil ettiği gibi hakim içinde tehlike teşkil eder. Gizlilik adaleti kaynağında zehirler. Buradan hareketle aleni yargılamanın demokratik hukuk devletinin vazgeçilmezi olduğunu söyleyebiliriz⁶⁶. AİHM’de vermiş olduğu kararlarda yargılamanın aleni yapılmasının demokratik bir toplumun en önemli gereklerinden biri olduğunu vurgulamaktadır⁶⁷.

CMK m. 182, f. 1 uyarınca: “*Duruşma herkese açıktır.*”. Genel kural açık duruşma olmakla birlikte, CMK m. 182, f. 2’de genel kuralın istisnaları yani duruşmanın kapalı yapılmasına cevaz veren haller düzenlenmiştir. Konumuz bağlamında öncelikle şunu ifade edebiliriz ki, tanığın kimliğinin güvenlik gerekçesiyle gizli tutulmasına karar verildiği durumlarda, açık duruşma yapmak, tanığın tanınma riskini ortaya çıkartır. Bunun doğal sonucu olarak da tanığın ve yakınlarının güvenliği tehlikeye düşer. Bu güvenlik riski CMK m. 182, f. 2’de düzenlenen, “*kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâl*” kapsamında değerlendirilerek, gizli tanığın katıldığı oturumun kapalı yapılmasına karar verilebilir.

C. Vasıtasızlık (Doğrudan Doğruluk) İlkesi Açısından Gizli Tanıklık

Ceza muhakemesine hakim olan önemli ilkelerden bir tanesi de vasıtasızlık ilkesidir. Bu ilke gereğince hakim doğrudan doğruya bir başka deyişle araya herhangi bir vasıta girmeden delillerle temas etmesi ve bu

⁶⁶ Artantaş, Günce: “Duruşmanın Aleniyeti İlkesi ve Sınırlandırılması”, Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, S. 71 (1), 2022, s. 414-415.

⁶⁷ “Yargılamanın aleni yapılması”, tarafları, yargılamanın toplumun denetimi olmadan gizli olarak yürütülmesine karşı korur. Böylelikle mahkemelere güven de sağlanmış olur. Yargılamanın görünür ve aleni olarak yürütülmesi, demokratik bir toplumun temel ilkelerinden olan “adil yargılama”nın amacına ulaşmayı sağlar. Bununla birlikte madde 6 § 1’de sayılan hâllerde, mahkemeler önlerindeki davaların özel niteliklerini dikkate alarak bu “ilkeyi ihmal” edebilirler. Ancak bunun için davanın şartları, yargılamanın kısmen veya tamamen gizli yapılmasını kesin olarak gerektirmelidir. Diğer taraftan yargılamanın gizli yapılması için gerekli koşullar bulunsa bile, çok istisnai durumlar dışında, “hukuk yargulamalarında”, taraflara en azından yargılamanın aleni yapılmasını talep etme imkânının tanınması gerekir. Buna rağmen mahkeme davanın özel koşullarını dikkate alarak yargılamanın gizli yapılmasına karar verebilir.” (Martinie/France, Appl. No: 58675/00, 12.04.2006, § 39-42). Çelik, Abdullah: Adil Yargılama Hakkı Rehberi, 1. Baskı, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2014, s. 144.

sayede vicdani kanaatinin oluşması gerekir⁶⁸. Bu ilkenin doğal sonucu olarak tanık duruşma salonunda dinlenmeli, gerekli yüzleştirme yapılmalı ve duruşmanın tarafları tanığa soru sorabilmelidir. Bu sayede tanığın tavrı ve güvenilirliği mahkemece gözlenebileceği⁶⁹ gibi özellikle savunma makamına tanığın beyanını çürütebilme imkanı sağlanmış olur.

CMK'da doğrudan doğruyalık (vasitasızlık) ilkesi açıkça düzenlenmemekle beraber bu anlamı ihtiva eden dolaylı hükümler vardır. Örneğin: CMK m. 188'de yer alan hükme katılacak hakimlerin duruşmaya katılma zorunluluğu; CMK m. 190'da düzenlenen duruşmaya ara verilmeksizin bitirilme kuralı bu ilkeyi gerçekleştirmeye yönelik düzenlemelerdir⁷⁰. Benzer şekilde CMK m. 217'de yer alan: "*Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir*" düzenlemesi ile CMK m. 210'da yer alan: "*Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez*" düzenlemeleri bu ilkeye vurgu yapmaktadır. Vasitasızlık, AİHS m. 6, f. 3-d'de düzenlenmiş ve bu düzenleme gereğince sanık: "*İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek*" hakkına sahiptir. Buraya kadar yaptığımız açıklamalardan da anlaşılacağı üzere doğrudan doğruyalık (vasitasızlık) ilkesi gereğince tanık duruşma salonuna gelip tanıklığını burada bizzat yapmalıdır. Tanığın duruşma salonuna hiç gelmeden soruşturma evresindeki ifadesinin aynen okunulup geçilmesi bu ilkeye tezat teşkil eder.

Bir tanık koruma tedbiri olarak tanığın kimliği gizli tutularak, ses ve görüntü aktarımı suretiyle dinlenmesi, savunma bakımından bazı kısıtlamalar oluştursa da aynı durum hakim açısından söz konusu olmaz. Nitekim hakim her halükarda tanığın kimlik bilgilerine vakıftır. Ayrıca tanığı ya aynı ortamda ya da kameralar aracılığıyla doğrudan temas kurarak dinlemektedir⁷¹. Bu açıdan konu değerlendirildiğinde, gizli tanık uygulamasının doğrudan doğruyalık (vasitasızlık) ilkesine açıkça aykırı olmadığı söylenebilir.

⁶⁸ Yaşar, s. 25.

⁶⁹ İnceoğlu, s. 355.

⁷⁰ Şentürk/Bayzıt, s. 115.

⁷¹ Gökçe, İsmail: Ceza Muhakemesindeki "Gizli Tanık" İfadelerinin Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Maltepe Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 81.

III. GİZLİ TANIK BEYANININ HÜKME ESAS ALINMASI

Gizli tanıklığı düzenleyen mevzuat, hem gizli tanığın dinlenmesinde kimliği açık dinlenen tanıktan farklı usuller getirmiş hem de tanığın güvenliğine tesise yönelik kimliği açık dinlenen tanık için uygulanmayan tedbirler öngörmüştür. Bu sınırlamalardan ötürü gizli tanık beyanının güvenilirliği zayıftır⁷². Tanığın kimlik bilgilerinin gizlenerek dinlenmesinin, savunma makamı açısından olumsuz bir durum oluşturacağı kesindir. Sanık her şeyden önce tanığı tanımadığı için onun inandırıcılığını sorgulama imkanından yoksun kalacaktır. Bir başka deyişle, tanığın kimlik bilgileri gizlenerek dinlenmesinin savunma açısından getirdiği en önemli olumsuzluk, kimliği bilinmeyen tanığın güvenilirliğini test etmenin zorluğudur⁷³. Zira yalan söylemesini gerektiren bir sebebin var olup olmadığı tespit edilemez. Örneğin, gizli tanık belki de geçmişte yaşadığı bir olayın intikamını almak için tanıklık yapsa da kimliği bilinmediğinden bu durum ortaya çıkarılamayacaktır⁷⁴. Bu gizlilik zırhı kötü niyetli tanığa daha da cesaret verecektir. Tanığın duruşma salonunda hazır edilmesi bu olumsuzluğu gidermez. Bu nedenle kimlik bilgileri gizli tutulan tanık ile kimliği bilinen tanığın ifadeleri aynı değerdedir⁷⁵. Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da AİHM ile uyumlu olarak gizli tanık beyanının tek başına hükme esas alınmayacağı şeklindedir^{76 77}.

⁷² **Tatar**, s. 290.

⁷³ "...Gizli tanık ve tanığın mahkemede bulunmamasına yönelik ortaya çıkan sorunlar aynı olmasa da kural olarak bu iki durum farklı değildir çünkü ikisi de savunma makamı için potansiyel bir dezavantaj teşkil etmektedir. Buradaki temel ilke ceza yargılamalarında davalının hakkındaki delillere etkili bir şekilde itiraz etme fırsatının bulunması gerektiğidir. Bu ilke sadece bir davalının kendini suçlayan kimselerin doğruluklarına ve güvenilirliklerine itiraz edebilmesi için onların kimliği bilmesini gerektirmez aynı zamanda bu ilke tanığın ifade verdiği sırada ya da yargılamaların ilerleyen aşamalarında davalının huzurunda tanığın sözlü olarak sorguya çekilmesi yoluyla davalıya tanığın sunduğu delillerin doğruluğunu ve güvenilirliğini test etme fırsatının verilmesini gerektirmektedir..." *Sarkizov and others/Bulgaria*, Appl. No: 37981/06, 17.04.2012, § 55. <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22fulltext%22:%5B%22%22gizli%20tan%C4%B1k%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%22%22itemid%22:%5B%22001-210355%22%22%7D>. (E.T. 28.11.2022)

⁷⁴ **Turgut**, s. 291.

⁷⁵ **Turgut**, s. 262.

⁷⁶ Yargıtay, 16. Ceza Dairesi 2016/3652 E., 2016/4784 K.: "haklarında beraat hükmü kurulan ... ve ...'ın ise gizli tanık ...'ın beyanını doğrulayan delil elde edilmesi halinde örgüt üyesi olup olmadığının değerlendirilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi...". Benzer şekilde Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 2016/2525 E., 2016/5340 K.: "Yapılan yargılama sonunda toplanan deliller karar yerinde incelenip sanığın silahlı örgüt üyesi olma suçunun gizli tanık beyanı dışında kalan delillerle sübutu kabul, olay

Hukuk sistemimizde gizli tanık dinlenmesine ilişkin hükümlerin varlığı, her tanığın gizli dinlenebileceği anlamına gelmez. Zira tanığın kimliği açık dinlenmesi esas gizli dinlenmesi istisnadır. Yasal şartları taşımaksızın gizli tanık statüsüne alınanın beyanı elbette ki hükme esas teşkil etmeyecektir. Esasında yasal şartları taşımaksızın gizli tanık statüsüne alınanın beyanları usulsüz delil niteliğini taşır. Bunların hükme esas teşkil etmeyeceği hususunda zaten bir tereddüt bulunmamaktadır.

TTK m. 9, f. 7'e göre, içerisinde tanığın gizli dinlenmesi usulü de olan tanık koruma tedbirleri çerçevesinde verilen ifadeler, CMK hükümlerine göre duruşma sırasında hazır bulunanlar huzurunda verilmiş ifade hükmündedir. Bu düzenlemenin adil yargılanma hakkı açısından oluşturduğu tehlikeyi bertaraf etmek için aynı maddenin 8. fıkrasında, gizli tanık beyanının tek başına hükme esas alınamayacağı; 10. fıkrasında ise bu madde hükümlerinin, savunma hakkını kısıtlayacak şekilde uygulanamayacağı belirtilmiştir. Özellikle, mahkumiyet kararı ilave deliller sağlanmadıkça, sadece gizli tanık beyanına dayanılarak verilemez. Bu noktada dinlenen gizli tanık sayısının birden fazla olması durumu değiştirmez⁷⁸.

SONUÇ

Tanığın kimliğini gizlemek suretiyle beyanının alınması, can güvenliğini sağlamaya yönelik olduğu kadar yargılama sonucunda maddi gerçeğe ulaşmaya da hizmet eder. Zira ister terör amaçlı olsun ister çıkar amaçlı olsun organize yapıların işlediği suçlara ilişkin yargılamalarda, kimliği gizlenmeksizin tanıklık yapanların, korkularından gerçek dışı beyanda bulunabilmeleri ihtimal dahilindedir. Bu kapsamda tanığın yaşam hakkının devletçe korunması bir zorunluluk olsa da tanığın güvenliğinin tesisi noktasında adil yargılanma hakkından feragat etmemek gerekir. Bilakis tanığın korunması için kimliğinin gizli tutulması ile adil yargılanma hakkı arasında bir denge-

---

niteliğine ve kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde vasıfları tayin edilmiş, savunmaları inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, sanığın örgütteki konumu, faaliyetleri nazara alındığında cezanın alt sınırdan ayrılarak belirlenmesi orantuluk ilkesine uygun bulunduğundan incelenen dosyaya göre verilen hükümden bir isabetsizlik görülmemiş, sanık müdafinin yerinde görülmeyle temyiz itirazlarının reddiyle mahkumiyete dair hükmün onanmasına...". <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (E. T. 22.06.2022).

⁷⁷ Yargıtay, 16. Ceza Dairesi 2018/367 E., 2018/2423 K.: "...Teknik araçlarla izleme kararı olmayan sanık hakkında başka delillerle desteklenmeyen gizli tanık beyanının hükme esas alınmayacağı nazara alınarak...". **Aydın**, s. 16.

⁷⁸ **Tatar**, s. 291.

nin sağlanması gerekir. Tanığın kimliğinin gizlenmesi usulüne ancak zorunluluk halinde başvurulmalı ve süreç denetlenebilir olmalıdır.

Gizli tanıkların kullanıldığı durumlarda, savunma sadece strateji üzerindeki ciddi kısıtlamalar nedeniyle dezavantajlı değildir; aynı zamanda kimliği belirsiz, fiziksel olarak saklanan tanıkların ifadelerine ilişkin olarak da önyargılıdır. Gizli tanık, kimliği gizli tutulmayan tanıklardan farklı olarak duruşmada muhakeme süjelerinin sorularına muhatap olmaz. Bu durum gizli tanığa, yalan tanıklık yapsa bile işlediği suçun ortaya çıkmayacağına ilişkin bir güven verir. İşte bu noktada savunmanın, tanık gizli bile olsa beyanını yargılamanın her aşamasında sorgulayabilmesi gerekir. Bu yolla maddi gerçeğe ulaşma ile savunma hakkı arasında makul bir denge kurulmuş olur. Tanığın kimliğinin gizlenmesinin esas nedeni güvenlik kaygısıdır. Tanığın güvenliği tehlikeye atılmadan da savunmaya tanık beyanını sorgulama imkanı verilebilir. Tanık koruma programlarının etkin hale getirildiği bir ortamda gizli tanık dinleme ihtiyacı en az seviyeye inecektir. Tanığın gerçek anlamda korunduğu bir ortamda, savunma makamından saklanmasına gerek kalmayacaktır.

Gizli tanık kurumu bünyesinde çok ciddi sakıncalar barındırsa da toptan reddedilmemelidir. Elbette adil yargılanma hakkı önemli olmakla birlikte tanığın durumu gözetilmeli, tehditlerden korunmalıdır. Aksi takdirde kimliği açık yapılan tanıklığın gerçeği yansıtmayacağı açıktır. Gizli tanıklık kurumu tamamıyla adil yargılanma hakkına aykırı değildir. Yaşamsal bir tehdidin varlığı halinde tanığın kimliği gizli tutulabilse de sanığın mahkumiyeti sadece gizli tanık beyanına dayandırılmamalıdır. Zira AİHS m. 6, f. 3-d gereğince sanık iddia tanıklarını sorgulama veya sorgulatma hakkına sahiptir. Gizli tanık uygulamasında sanığın bu hakkı elinden önemli ölçüde alınmaktadır. O nedenle sanığın doğruluğunu teyit edemediği bir ifadeye dayanarak mahkumiyeti adil yargılanma hakkını ihlal eder. Benzer bir şekilde olayın tek tanığı varsa ve mahkumiyet hükmü bu tanığın beyanına dayandırılıyorsa, bu tanık duruşma salonunda dinlenmeli ve sanık tarafından da sorgulanabilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arslan**, Mehmet: “Sanığın İddia Tanığını Sınama Hakkı Özellikle Tehlike Altındaki Gizli Tanık Meselesi”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C. 21, Özel S., 2019, s. 813-860.
- Artantaş**, Günce: “Duruşmanın Aleniyeti İlkesi ve Sınırlandırılması”, Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, S. 71 (1), 2022, s. 413-436.
- Aydın**, Devrim: “Adil Yargılanma İlkeleri Açısından Türk Ceza Yargılamasında Gizli Tanıklık Kurumu”, YBHD, C. 2, 2021, s. 1-38.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 21. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2022.
- Costigan**, Ruth/**Thomas**, Philip A.: “Anonymous Witnesses”, Northern Ireland Legal Quarterly, Vol. 51, No. 2, 2020, p. 326-356.
- Çelik**, Abdullah: Adil Yargılanma Hakkı Rehberi, 1. Baskı, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara 2014.
- De Wilde**, Bas : “A Fundamental Review of the ECtHR Right to Examine Witnesses in Criminal Cases”, International Journal of Evidence and Proof, 17(2), 2012, p. 157-182.
- Değirmenci**, Olgun: “Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Tanığın Korunması”, TBB Dergisi, S. 83, 2009, s. 73-122.
- Dönmez**, Burcu: “AİHM ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Gizli Tanıklara Soru Sorma Hakkının Kullanılması”, TBB Dergisi, S.127, 2016, s. 121-156.
- Duman**, Barış: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ceza Yargılamasında Gizli Tanık Uygulamasına Bakış Açısı”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 7, S. 7, 2012, s. 70-74.
- Erden**, Tütüncü, E.: “Schatschaschwili Almanya’ya Karşı Kararı Işığında Sanığın İddia Tanıklarına Doğrudan Soru Sorma Hakkı”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, 2016, s. 753-786.
- Gökçe**, İsmail: Ceza Muhakemesindeki “Gizli Tanık” İfadelerinin Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Maltepe Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012.
- Gürol**, Candaş: “Tanığın Korunması Müessesesi ve Adil Yargılanma Hakkı”, TBB Dergisi, S. 60, 2005, s. 44-53.

- İnceoğlu**, Sibel: Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 4, 1 Baskı, Ankara 2018.
- Kızılkaya**, Ezgi: “Adil Yargılanma Hakkı Işığında Gizli (Ulaşılamayan, Anonim) Tanık”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 4, S. 30, 2009, s. 53-72.
- Kramer**, Karen: “Witness Protection as a Key Tool in Addressing Serious and Organized Crime”, 2016, https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/GG4/Fourth_GGSeminar_P3-19.pdf, (E.T. 28.11.2022).
- Lonati**, Simone: “Anonymous Witness Evidence before the European Court of Human Rights: Is It Still Possible to Speak of “Fair Trial”?”, European Criminal Law Review, Vol. 8, 1/2018, p. 116-142.
- Naudé**, BC: “The Absolute Anonymity of a State Witness”, OBITER, Vol. 32, No.1. 2011, p. 158-170.
- Öztürk**, Bahri/**Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, M. Ruhan/**Gezer**, Özge S./**Kırıt**, Yasemin F. S./**Özaydın**, Özdem/**Akcan**, Esra A./**Tütüncü**, Efser E./**Villemin**, Derya A./**Tok**, Mehmet C.: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- Pınarcı**, Mustafa/**Çevik**, Kürşat: “Tanık Koruma Mevzuatı ve Uygulamalarının Suç Soruşturması Bakımından Değerlendirilmesi”, EÜHFD, C. XVIII, S. 1-2, 2014, s. 99-125.
- Sevük**, Handan Yokuş: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Gizli Tanıklık”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, S.1, 2010, s. 615-624.
- Şahin**, Cumhur/**Göktürk**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, C. 2, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- Şahin**, Cumhur: “Türk Hukukunda Tanık Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, AHBV Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2002, s. 156-189.
- Şen**, Ersan: “Gizli Tanık”, Nevşehir Barosu Dergisi, Yıl 1, S. 1, 2014, s. 273-283.
- Şen**, Ersan: “Hazır olmayan Tanığın İfadesiyle Mahkumiyet ve Delillerin İspat Gücü”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 114, 2016, s. 104-113.
- Şentürk**, Candide/**Bayzit**, Tuğba: “Gizli Tanık”, TBB Dergisi, S. 101, 2012, s. 103-166.
- Taner**, F. Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.

- Tatar**, Erol: “Gizli Tanık”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2013, s. 283-296.
- Turgut**, Bayram: Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması, Turhan Kitabevi, 1. Baskı, Ankara 2010.
- Turhan**, Faruk: Tanıkların Korunması, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.
- Ünver**, Yener/**Hakeri**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- Yaşar**, Yusuf: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Tanıklık”, E- Akademi Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 133, 2013, s. 1-42. <http://www.e-akademi.org/makaleler/cezamuh.pdf>, (E.T. 21.06.2022).
- Yazıcı**, Samet: “Tanık Koruma”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 6, S. 61, 2011, s. 28-41.
- Yenisey**, Feridun/**Nuhoglu**, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.

Elektronik Kaynaklar

<https://hudoc.echr.coe.int>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>